

Øtilværelse på lavt blus

Det er fejlagtigt at tro, at Bornholm går i hi, når sommersæsonen er slut. Øen har masser at byde på, hvis du trænger til at trække stikket og nyde Danmark fra sin skønneste side med både fabelagtig natur, madkunst, spa og afstresning.

TEKST & FOTO: EVA SOFIE ANESEN | rejseredaktionen@jp.dk

Charmerende Svaneke med de farverige huse og unikke natur.

Mange associerer måske Bornholm med sol, store isvaffer og masser af glade ferieturister. De fleste kan sågar synge duet med Ib Mossin om "Bornholm, Bornholm, Bornholm - du, min dejlige ferieø", mens minder om lune sommeraftener suser gennem hovedet. Man skal dog ikke lade sig snyde, for Bornholm er meget mere end en ferieø i sommermånederne. Øen i Østersøen er også et besøg værd, selv om det er uden for højsæsonen. I efteråret er de store klippeformationer med til at holde lidt længere på sommerens lune temperaturer, mens bladene skifter til efterårsfrakken, og turisterne er rejst hjem for at fortsætte med den travle hverdag. Øen er på ingen måde død, men blot en helt anden ople-

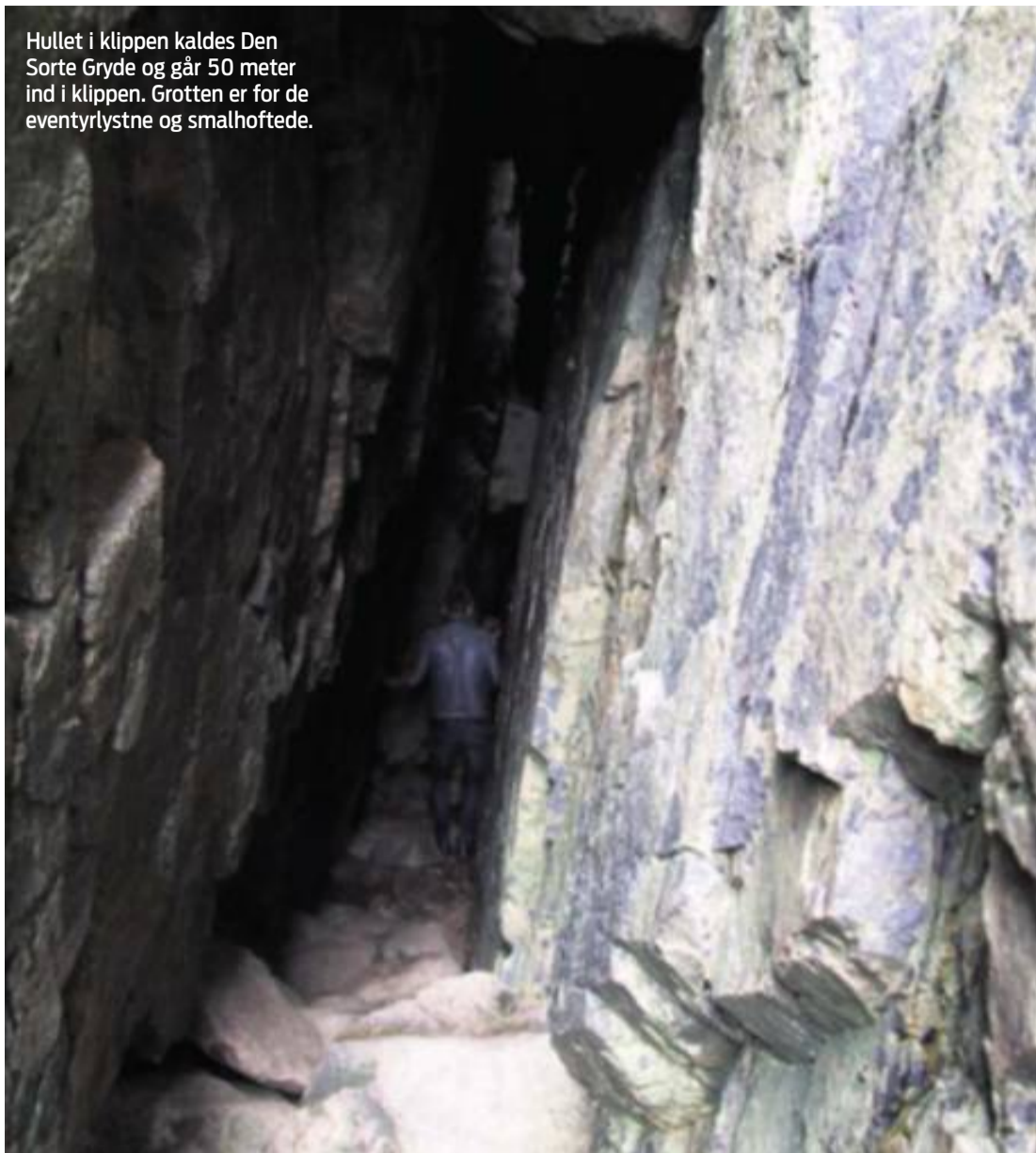
Havet hamrer ubønhørligt mod klippevæggene, og omgivelserne ligner den perfekte kulisse til en skandinavisk krimi.

velse. I efteråret og om vinteren er der fokus på den gode smagsoplevelse, afslapning, mindfulness i nogle af landets smukkeste naturomgivelser og afspænding i landets eneste diamant-spa.

Udeliv

Havet hamrer ubønhørligt mod klippevæggene, og omgivelserne ligner den perfekte kulisse til en skandinavisk krimi. Naturen er barsk, vild og smuk på en gang. Vi befinder os på naturstien, der går mellem Bornholms Kunstmuseum og Gudhjem. Den er cirka seks kilometer lang og passerer natur, der varierer fra sandstrand og nåleskov til klippefremspring og grønne marker. Stien hedder Helligdomsstien, og som navnet indikerer, befinder vi os ved de famøse Helligdomsklipper. De stejle klippevægge hæver sig op,

20 meter over havets overflade, og giver en storladet udsigt over havet. Man kan både holde sig i højderne og kravle ned ad klipperne ad snørklede trapper. På den måde kan alle være med - unge som gamle -, for niveauet kan sættes efter behov. Til dem, der gerne vil have lidt ekstra udfordringer på stien, er der mulighed for at forcere stejle trætrapper, der fører ned mellem klipperne. Blandt andet kan man klatre ind i Den Sorte Gryde. Grotten trænger 50 meter ind i klippevæggen, hvor der bliver helt sort. Det er en forcing, der er en manddomsprøve værdig. Man skal ikke have meget på sidebenene for at kunne nå helt ind. Men oplevelsen får glemte barndoms minder frem om timer, der blev brugt på at lege opdagelsesrejsende, der aldrig sagde nej til en udfordring.

Hullet i klippen kaldes Den Sorte Gryde og går 50 meter ind i klippen. Grotten er for de eventyrlystne og smalhoftede.

»Hallo, Guten Tag,« lyder det gang på gang fra de mange tyskere, vi møder på den smalle sti. De har ikke glemt øen i Østersøen, selv om sommeren for længst er ovre. Tyskerne er et pludseligt afbræk i den ultimative ro, der ellers er på Helligdomsstien. Ellers kan man kun høre vandet mod klipperne, fødderne, der hvirvler op i de mange faldne blade, og en fugl, der skratter i ny og næ.

Bornholm adskiller sig fra resten af landet, når det kommer til naturen. Klipperne, der præger øen, gør, at den mest af alt minder om Sverige. Men man behøver altså ikke at tage til Sverige, for at få smuk natur og ødegårdsstemning, for Bornholm er så tilpas isoleret, men samtidig spækket af liv, så man uanset årstiden kan få en god oplevelse.

Hvis man har brug for hjælp til at komme helt

ned i gear, har Bornholm sin helt egen mindfulness-ekspert. Hanne Poulsen har etableret sit eget lille firma, der hjælper bornholmere såvel som tilreisende med at komme på rette spor, når livet driller.

»Det er ligesom på flyveren, når de siger, at du skal tage iltmasken på, før du hjælper andre. Sådan er livet også,« siger Hanne Poulsen.

Det er måske en kliche, men ikke desto mindre indeholder ordene en vis mængde sandhed. Og med kloge ord, et langsomt tempo, tibetanske klokker og dybe vejrtrækninger fører Hanne Poulsen os rundt i Bornholms storslået natur. I dag er vi ved Ekkodalen, som er mest berømt for netop sin perfekte beliggenhed til et godt, gammeldags "Hvad drikker Møller?" Men at råbe sig til et ekko er en anden form for terapi, end den

man opnår med Hanne Poulsen. Naturen og de beroligende – men dog eftertænksomme – ord fungerer på bedste vis, så man kan opnå den ultimative form for ro i sindet. Mindfulness-instruktøren benytter hele øen og dens forskelligartede natur til at behandle sine klienter, da den bornholmske natur både kan være vild og rolig på en gang, så alle sindsstemninger kan imødekommes.

Sukkersødt byliv

Svaneke er en af øens mest populære byer, hvor håndværk og delikatesser er i højsædet. Den lille købstad er eftersigende værd at besøge af tre grunde: den charmerende bymidte, den omkringliggende natur og gastronomien i form af Sukker-

Mange besøgende er nysgerrige efter, hvad der foregår nede ved foden af de stejle klipper og går på opdagelse i klippehuler og grotter langs vandkanten.

Fortsættes ►

Den vilde bornholmske natur er et oplagt sted at trække stikket og komme helt ned i gear.

► runden, forklarer den lokale byguide Anne Marie Brems. Hun er tilflytter og forelskede sig i byen for mange år siden, og hun flyttede endelig dertil, da hun blev pensioneret. I dag er hun en del af Svaneke Venner, der består af seks frivillige guider, der viser rundt i byen.

Sukkerrunden, som Anne Marie Brems fremhæver, er et af Svaneke varemærker og henviser til byens overflod af lækkerier. Der er Karamelleriet, Chokoladeriet, Svaneke Bryghus, Svaneke Is, Svaneke Bolcher og Lakrids by Johan Bülow af bysbarnet af samme navn, der er byens stolthed. Men Svaneke er også andet end bare godt for ganen, også øjnene bliver tilfredsstillet i den øst-bornholmske by. I 2013 blev byen kåret til landets smukkeste købstad, hvilket må siges at være fuldt fortjent. Ordet pittoresk virker fattigt, når man går rundt i byen med de små, farverige huse. Farvepaletten når hele regnbuen rundt, og de mange historiske bygninger gør byen til en af de hyggeligste, du kan finde i landet.

De cirka 1.100 fastboende indbyggere i Svaneke gør deres for at holde liv i byen, når sommersæsonen slutter og den sidste turist har forladt øen.

Bornholm er så tilpas isoleret, men samtidig spækket af liv, så man uanset årstiden kan få en god oplevelse.

»Om sommeren skal vi servicere, men om efteråret er øen for os,« siger Mie Hjort, der arbejder på Svanekegården, hvor der året rundt arrangeres kunststillinger, musik, teater og meget mere for byens beboere og besøgende.

Men de lokale ved godt, at man på Bornholm er dybt afhængige af turismen, så i Svaneke har man blandt andet sørget for, at der i næsten alle byens butikker hænger et telefonnummer i vinduet, så ejeren kan komme og åbne op, hvis man spotter noget interessant udefra. Ellers er der åbent om lørdagen, så der er aldrig helt lukket. Nogle butikker holder åbent året rundt, og både Bryghuset og bodegaen er ofte fyldte og et besøg værd. På Svaneke Bryghus kan man få alskens lækre lokale øl med vellavet dansk mad til, og på Svaneke Bodega kan man lære, hvad det vil sige at være en ægte bornholmer – hyggelig, livlig, social og munter.

Indeliv

Er charmerende byer, god mad og blændende natur ikke nok for at få tempoet helt ned, så er Bornholm også indehaver af landets eneste dia-

mant-spa. Den Bornholmske Diamant Spa ligger i Rønne og er en del af Hotel Griffen. Navnet henviser til diamanten, man mødes af, når man kommer ind i hotellets spa. I 1984 blev den bornholmske diamant fredet, så der ikke længere kunne "fiskes" efter de såkaldte kalkboller, der risikerede at indeholde diamanter. Derudover er interiøret i spaen bygget af udelukkende bornholmske materialer – blandt andet forskellige former for granit. De forskellige områder i spaen er alle opkaldt efter legender, naturfænomener og steder på øen, så der er en rød tråd igennem hele oplevelsen. Der er blandt andet Den Tørre Ovn, Randzonen og Døndalen, der dækker over henholdsvis en klassisk finsk sauna, en bio-sauna, hvor finsk sauna og dampbad kombineres samt en isfontæne og en koldtandsbrønd, der eftersigende skulle kickstarte hele immunsystemet. Derudover er der udendørs jacuzzi, massagepool, massage, en infrarød sauna, fodbad og diverse andre spa-klassikere.

Spaen besøges både af hotellets gæster – turister –, men også mange lokale kommer forbi stedet. Diamant-spaen er et af de steder på Born-

holm, hvor du udenfor højsæsonen støder på de lokale. I vinterhalvåret er der skruet ned for åbningstiderne, så der kun er åbent torsdag til søndag. Der er mulighed for at købe adgang for en måned ad gangen, så mange af de lokale vrimer til, så de kan få noget ud af månedskortet.

I det noget snævre omklædningsrum står to kvinder og taler deres syngende bornholmske. Den ene kigger på den anden, mens hun smører armene ind i bodylotion og siger:

»Nogle gange ville jeg ønske, at vi kunne have det helt for os selv derinde. Nogle gange har man bare brug for ro,«

Og selv om spaen på ingen måde er larmende, så er det ikke svært at forstå, hvad hun mener. Nogle gange trænger man bare til ro. Specielt hvis man er bornholmer, for når solen og sommeren melder sin ankomst, stiger befolkningstallet kraftigt. Men når sæsonen slutter, er der hovedsageligt de lokale samt en håndfuld tyske turister tilbage, der holder ferie lidt senere. Derfor er Bornholm også et oplagt sted, hvis du trænger til at trække stikket og komme lidt væk fra bylivet og hverdagens trummerum. ■

Den vilde bornholmske natur er et oplagt sted at trække stikket og komme helt ned i gear.

Trapperne, der fører ned i terrænet, er ikke for alle, men heldigvis valgfrie – man kan også gå tur i højderne langs en plan sti.

REJSEN DERTIL

En standardbillet med københavnerbussen, der kører fra København til Rønne via Ystad koster 290 kroner. Hold øje med specielle rabatter på www.faergen.dk. Tog fra København via Ystad til Rønne koster 298 kroner. Færgeoverfarten Ystad – Rønne koster 197 kroner for gående passagerer.

Færgeoverfarten Køge-Rønne koster 291 kroner for gående passagerer.

Jyllands-Posten var inviteret af Destination Bornholm

**Kom til julehygge i Horsens
d. 12. og 13. december kl 11 - 16 og se de flotte nye 2016
modeller fra Chausson og Carthago samt de mange top-klargjorte
brugte autocampere i vores opvarmede udstilling.
(50 vogne indendørs)
Vi serverer gløgg og æbleskiver.**

carthago
Carthago Center Danmark

CHAUSSON
Chausson Center Danmark
DanCamper A/S

malibu
Malibu Center Danmark

Vegavej 8 • 8700 • Horsens • tlf. 2075 5797
Se mere på www.dancamper.dk